

Dalia Henke: labai svarbu yra stiprinti pilietišką diasporą

Pokalbyje su Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininke Dalia Henke apie atsinaujinusios PLB valdybos tikslus, referendumą dėl pilietybės ir planuojamus renginius, skirtus Pasaulio Lietuvių Bendruomenės 65-mečiui paminėti.

Eglė KONAGIS

PASAULIOLIETUVIS.LT

Septynioliktojo pasaulio lietuvių Seimo metu išrinkta naujoji valdyba, Jums trečiai kadencijai patikėtas PLB pirmininkės postas. Kokie pagrindiniai naujosios, atsijauninusios valdybos tikslai?

Naujoji valdyba pagal PLB XVII Seimo priimtas rezoliucijas yra apsibrėžusi penkias strategines kryptis, kuriomis bus vykdoma veikla iki 2025 metų. Pilietybės išsaugojimas, parama Ukrainai ir Lietuvai, lituanistinis švietimas, tapatybės stiprinimas bei pasiruošimas pilietiniam pasipriešinimui atėjus dienai X ir PLB stiprinimas yra šios kadencijos temos.

Žvelgiant į 2024 metų LR prezidento rinkimus ir planuojamą kartu su jais skelbti referendumą dėl Konstitucijos 12 straipsnio pataisų įteisinančių galimybę išsaugoti Lietuvos pilietybę, tapus kitos šalies, labai svarbu yra stiprinti pilietišką diasporą. Mūsų užduotis yra pasiekti kuo daugiau balsavimo teisę turinčių ir užsienyje gyvenančių Lietuvos piliečių, kad jie aktyviai dalyvautų rinkimuose bei referendume.

Kaip žinome, kartu su 2019 metų prezidento rinkimais jau vyko referendumas,

tačiau neužteko balsų, kad būtų priimta nuostata ir pakeista Lietuvos Respublikos Konstitucija, kuri leistų išplėsti Lietuvos pilietybės išsaugojimo galimybes, tapus kitos šalies piliečiu. Kad būtų pakeistas Konstitucijos 12 straipsnis, referendumui taikomi aukšti reikalavimai: jame turi dalyvauti daugiau nei pusė balsavimo teisę turinčių LR piliečių, o kad referendumui pateiktas sprendimas būtų priimtas, jam pritarti turi ne mažiau kaip pusė rinkimų teisę turinčių piliečių (tai yra maždaug 1 300 000 balsų). Daugiausia balsų referendume, žinoma, bus surenkama Lietuvoje, o mums svarbu, kad kuo daugiau užsienyje gyvenančių ir balsavimo teisę turinčių Lietuvos piliečių pasinaudotų savo rinkimų teise ir dalyvautų referendume dėl pilietybės išsaugojimo.

PLB valdyba, išrinkta PLB XVII Seime, 2022 m. liepos 20 d. S. Čiapo nuotr.

Kas jau konkrečiai pasiekta, kad referendumas 2024 metais įvyktų?

Lietuvos Respublikos Seimas dar nepriėmė sprendimo skelbti referendumą, bet yra sudaryta darbo grupė, kuri Seimo valdybai ruošia dokumentus ir teisės aktus. Pagal pataisytą referendumo įstatymą, referendumas turėtų būti skelbiamas dvylika mėnesių iki referendumo vykdymo, taigi vėliausiai 2023 metų gegužės mėnesį – taip 2022 metų spalio pabaigoje pranešė darbo grupės referendumui dėl

daugybės pilietybės pasirengti pirmininkė.

Jau yra beveik susitarta dėl referendumo formulotės, kuri turėtų būti kuo labiau supaprastinta ir lengvai suprantama visiems balsuojantiems.

Konstituciniame įstatyme būtų apibrėžta, kad galima turėti Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos, taip pat NATO bei Europos ekonominės zonos, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) valstybių pilietybes. Taip pat apibrėžta, kad negalima turėti buvusių Sovietų Sąjungos pagrindu sukurtų organizacijų, tokių kaip Nepriklausomų valstybių sandraugos, valstybių ir Lietuvos pilietybes, nepamirštant išimčių, taikomų lietuvių tremtiniais, politiniams kaliniais bei jų vaikams ir vaikaičiams ir tiems lietuviams, kurie išvyko iki 1990 metų. Šios išimtys galioja jau ir dabar.

Mums labai svarbu, jog pačioje formulotėje liktų teiginys, kad Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant.

Viliamės, kad valstybės vadovams, valdantiejiems, opozicijai ir visoms partijoms pavyks vieningai komunikuoti aiškinant rinkėjams referendumo svarbą ir reikšmę, kad pagaliau būtų išspręstas pilietybės išsaugojimo klausimas, svarbus ir būtinas Lietuvai ir jos ateičiai.

2019 metų rinkimuose pasitaikė atveju, kai ne visi norėję balsuoti užsienyje galėjo pasinaudoti savo rinkimų teise.

Išties labai svarbu užtikrinti, kad 2024 metų rinkimai vyktų sklandžiai. Visų pirma yra būtina, kad rinkėjus informacija pasiektų laiku. Kuo anksčiau bus aišku, koks biudžetas bus skirtas informacijos sklaidai, ir kuo anksčiau pradėsime komunikacinę kampaniją, tuo daugiau piliečių, gyvenančių užsienyje ir Lietuvoje, galėsime paraginti eiti balsuoti. Labai svarbu, kad užsienyje balsuojantiems rinkėjams registruotis nebūtų sudėtinga. Turime pasirūpinti, kad balsuojantiems laiku būtų pristatyti balsavimo biuleteniai.

Rinkėjų skaičius šiame referendume turi lemiamą reikšmę.

Taip, ir čia taip pat slypi pavojus, kad tas skaičius galimai nėra tikslus. Pasitaiko atveju, kai išvažiavę gyventi į užsienį nėra deklaravę savo išvykimo. Taip pat yra didelė tikimybė, kad užsienyje mirę asmenys nėra išbraukti iš gyventojų registro sąrašų, todėl gali būti įskaičiuoti kaip potencialūs rinkėjai. Nėra paprasta, bet

tiesiog būtina patikslinti rinkėjų sąrašus Registru centre, kad potencialių rinkėjų sąrašas būtų teisingas. Tai vienas didžiausių referendumo iššūkių – sutvarkyti rinkėjų sąrašus.

Balsavimas internetu daugeliui palengvintų dalyvavimą rinkimuose. Kokios būtų galimybės jau 2024 metais balsuoti internetu?

Vien Jungtinėje Karalystėje yra apie 200 tūkst. (pagal vietinių dokumentų registracijas) Lietuvos Respublikos piliečių (žinoma, ne visi turi balsavimo teisę). Kadangi kiekvienas balsas referendumui yra labai svarbus, kiekvienam rinkėjui turėtų būti sudaryta galimybė dalyvauti rinkimuose. Balsavimas internetu yra labai patrauklus ir palengvintų dalyvavimą rinkimuose ir referendume užsienyje.

Šiuo metu yra pavesta Vyriausiajai rinkimų komisijai parengti internetinio balsavimo galimybių studiją ir atsakyti į klausimus, ar techniškai būtų įmanoma tai padaryti ir kaip užtikrinti balsuojančiojo anonimiškumą. Anoniminis balsavimas kol kas yra iššūkis.

LR Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos pasitarimas. Posaškovo nuotr. (2022 m. rudens sesija)

Ne vienam lietuviui, iki šiol dėl įvairių priežasčių įgijusiam kitos šalies pilietybę ir pagal Lietuvos Respublikos įstatymus praradusiam Lietuvos pilietybę, kyla klausimas, ar būtų įmanoma susigrąžinti Lietuvos pilietybę, jei referendumo rezultatai būtų teigiami.

Tiesa, kad neretas mielai susigrąžintų Lietuvos Respublikos pilietybę, jeigu tik būtų tokia galimybė. Šis pakeitimas irgi turėtų būti numatytas.

Kaip jūs manote, ar prieš 2019 metų informacinę kampaniją buvo skirta pakankamai dėmesio diskusijoms apie tai, kiek svarbu yra Lietuvai, kad jos piliečiai galėtų turėti Lietuvos ir kitų valstybių pilietybes ?

Turime pripažinti, kad ne kiekvienas pilietis, atėjęs balsuoti į referendumą, supranta, kas yra tas konstitucinis įstatymas. Kokią įtaką gimstant įgytos pilietybės išsaugojimas turi Lietuvos ateičiai – taip pat labai svarbus visuomenės diskusijos aspektas. Pasikeitus geopolitinei situacijai, keičiasi ir žmonių gyvenimai. Esame maža tauta, todėl turime stengtis išsaugoti kiekvieną savo pilietį, suteikiant jam galimybę bet kada vėl pasirinkti gyventi Lietuvoje, grįžti su šeima ir neturėti problemų dėl to, kad kažkada dėl tam tikrų aplinkybių atsisakė Lietuvos Respublikos pilietybės. Pasas ir yra tas pagrindinis ryšys su Valstybe.

Taip pat turime suvokti, kad Lietuvos pilietybę turintis ir užsienyje gyvenantis asmuo ir savo vaikus registruoja Lietuvos piliečiais – šitaip užtikriname lietuvių tautos jei ne augimą, bent jau išsaugojimą. Kur tie vaikai ateityje gyvens ir kaip save pasaulyje matys, iš dalies priklauso ir nuo to, ar jiems bus sudarytos galimybės išlikti dalimi Lietuvos esant jos piliečiais.

Viešų diskusijų šiomis temomis vis dar labai trūksta. Pasaulio Lietuvių Bendruomenė kartu su savo partneriais Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga, „Global Lithuanian Leaders“, Lietuvos teisininkų draugija, Lietuvos jaunųjų advokatų asociacija kovo 30 dieną Vilniuje rengia forumą tema „Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimas, įgijus kitos valstybės pilietybę – kokia nauda Lietuvai“.

Kokios kitos strateginės kryptys, kuriomis naujai išrinkta PLB valdyba dirbs toliau?

Lietuvybės ir tapatybės stiprinimas bei lituanistinis švietimas – tai prieš 65 metus įkurtos Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pamatas, aktualus ir šiais laikais. Sėkmingas lituanistinių mokyklų visame pasaulyje gyvavimas ir naujų kūrimasis

yra stabilus pagrindas stiprinant lietuvišką tapatybę, perduodant lietuviškas tradicijas vaikams. Lietuvių kalbos, mūsų tradicijų mokymas užtikrina, kad diasporoje gimę ir gyvenantys vaikai jaustų ryšį su Lietuva ir matytų joje savo vietą.

Solidarumo su Ukraina palaikymas ir stiprinimas – dar viena PLB valdybos veikimo kryptis. Jau nuo 2014 metų palaikome Ukrainą, rašydami įvairias rezoliucijas ir teikdami visokeriopą pagalbą. Lietuvių bendruomenės įvairiuose kraštuose teikia politinę, visuomeninę, humanitarinę ir finansinę paramą Ukrainai, visapusišką pagalbą karo pabėgėliams ir nuo karo nukentėjusiems žmonėms. Dezinformacijos bei melagienų apie karą atskleidimas yra taip pat svarbus, solidarizuojantis su karo niokojama Ukraina. Labai dažnai toji pagalba yra labai praktiška: lietuviai, vis dar mokėdami rusų ir tos šalies, kurioje gyvena, kalbas, pabėgėliams iš Ukrainos padėjo ir tebeveda vertėjudami ar pagelbėdami susigaudyti naujosios šalies situacijoje.

Neseniai baigėme pinigų rinkimo akciją, kurios metu surinktos lėšos bus skirtos Ukrainoje likusioms lietuvių šeimoms. Iš viso surinkta virš trijų tūkstančių JAV dolerių, kartu su Ukrainos lietuvių bendruomenės pirmininke svarstoma, kaip geriau lėšas paskirstyti. Labai skirtingi poreikiai: vienam reikia įsigyti vaistų, kitam – susimokėti už šildymą.

Lietuvos saugumas ir mūsų susitelkimas dieną X, jeigu karas išplistų už Ukrainos ribų – dar viena strateginė kryptis. Jau dabar įvairiose, ypač arčiau Ukrainos esančiose šalyse, pavyzdžiui, Vokietijoje, justai, kad vis sunkiau pabėgėliams surasti gyvenamąją vietą, tenka glaustis pas pažįstamus ar tolimus gimines.

Jeigu šeimoms reikėtų palikti Lietuvą, pirmiausia pagalbos ranką ištiestų diasporoje susitelkę lietuviai, ieškodami savo tautiečiams būsto, vertėjudami, savo gyvenamosiose valstybėse siekdami politinio palaikymo Lietuvai etc. Mūsų tikslas yra sukurti aišką strategiją, kokie veiksmai būtų reikalingi dieną X, ją paskleisti tarp lietuvių bendruomenių, kad reikalui esant visi žinotume, ką būtina padaryti. Kitaip tariant, turime būti pasiruošę suteikti humanitarinę ir kitokią pagalbą Lietuvai ir pabėgėliams iš Lietuvos.

Dar viena darbo kryptis – Pasaulio Lietuvių Bendruomenės tvarumas ir stipri PLB būstinė Lietuvoje. Nuo 1993 metų turime savo atstovybę LR Seimo trečiuosiuose rūmuose. Nuo 2009 metų neatlygintinai pareigas ėjusią atstovybės vadovę Vidą

Bandis neseniai pakeitė socialinės ir ekonominės politikos ekspertė, visuomenės veikėja, buvusi Prezidento Valdaus Adamkaus patarėja Skirma Kondratas.

Šios pareigos yra itin svarbios PLB, nes būtent per atstovybę Vilniuje įgyvendinami projektai, palaikomi ryšiai su valstybinėmis ir visuomeninėmis organizacijomis, dalyvaujama diasporai aktualiuose posėdžiuose bei diskusijoje, bendradarbiaujama su Seimo ir Vyriausybės nariais. Mūsų užduotis yra užtikrinti, kad šis tarsi tiltas tarp diasporos ir Lietuvos užtikrintų geresnį lietuvių bendruomenių interesų atstovavimą įvairiose Lietuvos institucijose. Kartu su PLB valdybos nariais intensyviai dirbama ir dviejose komisijose: LR Seimo ir PLB komisijoje ir Lietuvos diasporos reikalų koordinacinėje komisijoje. Čia svarbu paminėti, kad kitų šalių diasporos, pavyzdžiui, latvių ar airių, tokio darbo su Seimu ir Vyriausybe formato neturi. Taigi čia matome labai didelį potencialą.

Kokie didžiausi renginiai laukia pasaulio lietuvių 2023 metais?

Iš tiesų laukia gražus jubiliejus. 65 metų PLB gyvavimo proga žadama pastatyti Vienybės angelą Trakų Angelų kalvoje. Jo projektas jau žinomas, dabar renkamos lėšos jam įgyvendinti. Data jau irgi numatyta – rugpjūčio 3 dieną planuojamas atidarymas. Paskui iki rugpjūčio 6 dienos Palangoje vyks Pasaulio lietuvių bendruomenių ir jaunimo sąjungų lyderių suvažiavimas, kurio metu bus diskutuojama aktualiais diasporos klausimais.

Birželio 14–20 dienomis vyks septynioliktasis Lietuvių pasaulio jaunimo kongresas Bostone, vėliau persikelsiantis į Kanadą, o uždarymas vyks Monrealyje. Tai renginys, iš kurio išauga nauji PLB bendruomenės lyderiai. Įdomu, kad tradiciškai tokie kongresai leisdavo jauniems lietuviams susirasti vienas kitą, susipažinti, gal net sukurti šeimą.

Tradicinis lituanistinių mokyklų sąskrydis „Draugystės tiltas“ šių metų rugsėjį vyks egzotiškoje šalyje. Vaikai, jų mokytojai, tėvai ir bendruomenės kviečiami apsilankyti Egipte.

Vasario mėnesį vyks pirmosios Azijos lietuvių bendruomenių sporto žaidynės.

Vokietijoje, Hiutenfelde, kur ir įsikūrusi garsioji Vasario 16-osios gimnazija, rugsėjo 14–17 dienomis vyks Europos kultūros dienos, kur susitiks lietuviški chorai ir šokių kolektyvai. Tai bus savotiškas pasiruošimas jubiliejinei 2024 metų Dainų šventei, kuriai sukaks 100 metų.

Ačiū už pokalbį.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

www.pasauliolietuvis.lt

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

